

แนวทางการพัฒนาครูวิถีใหม่ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล

Approaches to Developing New Normal Teachers in Digital Literacy

ราณี จินสุทธิ์*

หทัยภัทร จินสุทธิ์**

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาครูวิถีใหม่ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล เนื่องจากในยุควิถีชีวิตใหม่เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทอย่างมาก โดยเฉพาะทางเทคโนโลยีและการสื่อสารโทรคมนาคม ส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยทั้งระบบ เทคโนโลยีมีส่วนช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องของการเรียนรู้และในกระบวนการเรียนการสอน โดยครูมีบทบาทเป็นผู้ให้ความรู้ เป็นผู้ชี้แนะแนวทางให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีผลงาน และความรับผิดชอบ ในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ ครูเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้และเป็นต้นแบบของผู้เรียน มีการปรับปรุงเนื้อหาและสื่อการเรียนการสอน ปรับระบบการสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์ทางการเรียน ระบบการวัดและประเมินผล รวมทั้งระบบสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือ ครูจึงต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้มีความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาดและรู้เท่าทันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องผ่านกระบวนการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ในทักษะ 8 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย 1) ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง 2) ทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณญาณที่ดี 3) ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ 4) ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว 5) ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ 6) ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้ใช้งาน 7) ทักษะในการรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ และ 8) ทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม

คำสำคัญ การพัฒนาครูวิถีใหม่, การรู้เท่าทันดิจิทัล

* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

**สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองบัว

Abstract

This article aims to present a new way of developing smart teachers with digital literacy. As in the new lifestyle, information technology plays a huge role especially in technology and telecommunications affecting the development of education in Thailand as a whole. In the teaching and learning process, teachers play a role as facilitators guiding students to obtain an analytical idea, creative thinking, productive, and responsible. In digital format online teaching and learning, teachers play an important role in supporting learning and being a role model for learners, updating content and teaching materials, improving the system of communication and interaction in learning, measurement and evaluation system including a learning support system so that students can learn and use digital technology as a tool. Teachers also need to develop themselves to have technical knowledge on digital technology and digital literacy systematically and continuously through formal education, non-formal education and informal education in eight skills, these include 1) skills to maintain their own good traits, 2) critical thinking skills, 3) Cyber security skills, 4) Personal data protection skills 5), Screen time management skills, 6) User data management skills, 7) Handling skills cyber bullying, and 8) ethical technology use skills.

Keywords: New normal teachers development, Digital literacy

บทนำ

ครู เป็นวิชาชีพที่มีมานานพร้อมๆ กับมนุษยชาติ ได้รับการพัฒนาและมีวิวัฒนาการเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่ได้รับการยกย่องจากสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยที่คาดหวังให้ครูเป็น “บุคลิกละเอียด” ครูจึงต้องเป็นคนที่ครองตนให้เป็นที่น่าเชื่อถือ ไว้วางใจ มีความดี และมีคุณธรรม เมื่อเทคโนโลยีก้าวล้ำเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาทั้งในระบบ ครูจึงต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเอง ปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้พร้อมตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง โดยครูต้องศึกษาเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาเพื่อการพัฒนาวิชาชีพของตนเอง การศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ครูเกิดการพัฒนา ความสำเร็จของครูคือคุณภาพชีวิตของนักเรียนที่กำลังเติบโตมีความรู้ มีศีลธรรม พร้อมที่จะเติบโตเป็นพลเมืองดีของประเทศ

จากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาทั้งผู้เรียน ครู สถาบันการศึกษา รวมถึงผู้ปกครองและชุมชน และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกลายความปกติใหม่หรือ new normal ของทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับคนรุ่นใหม่ที่เป็นชาวพื้นเมืองดิจิทัล (digital native) สำหรับประเทศไทยมีเป้าหมายเพื่อตอบรับนโยบายประเทศไทย 4.0 การให้บริการแบบใหม่ที่เป็นดิจิทัล เป็นกระบวนการบริการบนแพลตฟอร์มดิจิทัล ที่สามารถเรียกใช้บริการผ่านสมาร์ทโฟน มีการใช้ข้อมูลข่าวสารแบบดิจิทัล การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล การตลาดแบบดิจิทัล การใช้ชีวิตในโลกไซเบอร์จึงมีบทบาทใช้ดิจิทัลเพิ่มขึ้น ผู้คนมีทักษะการสื่อสาร ใช้ไลน์ เฟสบุ๊ค และ สื่อสังคม (social media) อื่นๆ มีเครื่องมือสืบค้นข้อมูล หาความรู้ การปฏิสัมพันธ์ การทำธุรกรรม การเรียนรู้พัฒนาตนเอง ผู้คนในยุคชีวิตวิถีใหม่จึงมีชีวิตสังคมในโลกไซเบอร์ การจัดการศึกษาจึงต้องนำระบบดิจิทัล (digital system) เข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนและการเชื่อมต่อทุกภาคส่วนให้เข้าด้วยกัน แนวโน้มภาพการศึกษาและการเรียนรู้ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต 9 ภาพ ได้แก่ 1) การศึกษาบนฐานการพัฒนาทักษะ (skill based learning) 2) การศึกษาที่มุ่งพัฒนาคนให้มีความรู้ คือ รู้ลึก รู้กว้าง รู้ไกล 3) การศึกษาแบบการเรียนรู้ผสมผสาน (hybrid learning) ทั้งผ่านออนไลน์และออฟไลน์ 4) การศึกษาที่ครูเป็นโค้ช (coach) ผู้เรียน เพื่อแนะแนวทางการเรียน พัฒนาทักษะและลักษณะชีวิตของผู้เรียน 5) การศึกษาที่ใช้หลักสูตรแบบโมดูล ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้โดยออกแบบและเลือกเรียนตามศักยภาพ ความถนัด และความสนใจของตนได้มากขึ้น 6) การศึกษาที่ระยะเวลาเรียนรู้ในระบบสั้นลง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านแหล่งเรียนรู้ต่างๆ บนแพลตฟอร์มออนไลน์มากขึ้น 7) การศึกษาสำหรับกลุ่มคนทำงานที่คนทำงานอาจต้องปรับตัวให้ทันสมัยและยกระดับความรู้โดยเข้ามาศึกษาต่อในระบบการศึกษา การศึกษาจึงมีลักษณะที่คนวัยทำงานจำนวนมากจะกลับเข้ามาฝึกทักษะการทำงานในระบบการศึกษามากขึ้น 8) การอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยชั้นนำและมหาวิทยาลัยเฉพาะทางจะอยู่รอด ที่ผ่านมาอุดมศึกษาต้องเผชิญกับจำนวนของผู้เรียนลดลงเนื่องจากอัตราการเกิดลดลง และมีสภาพการแข่งขันสูง เกิดหลักสูตรการเรียนการสอนบนแพลตฟอร์มออนไลน์มากขึ้นที่มีการใช้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพการศึกษาในรูปแบบนี้จะมี การขยายตัวมากขึ้น อาจเป็นรูปแบบออนไลน์ผสมกับการเรียนแบบหน้าต่อหน้าซึ่งจะเป็นภาพที่เกิดขึ้นชัดเจนมากขึ้น ในอนาคต และ 9) การศึกษาที่ปรับตัวยืดหยุ่นในการเผชิญภัยคุกคาม เกิดการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดใหม่ๆ ที่เข้มงวดด้านสุขลักษณะหรือสุขภาพการอยู่ร่วมกัน มาตรฐานและตัวชี้วัดผู้เรียนด้านสุขภาพจิต การสื่อสาร ทักษะทางสังคม ฯลฯ โดยอาศัยสื่อสังคมออนไลน์ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2563, หน้า 135-146)

อย่างไรก็ตาม เมื่อโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการเชื่อมโยง มีการปรับเปลี่ยนและมีวิวัฒนาการ ศาสตร์การสอนสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 จะต้องปรับเปลี่ยนและสะท้อนถึงวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน และสะท้อนถึงโลกที่พวกเขาจะเดินทางเข้าไปในอนาคต (Churches, 2008 อ้างถึงในโรจน์ สารัตนะ, 2556) โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 8 ประการ คือ 1) สร้างความรู้คล่องในการใช้สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยี (technological, information and media fluencies) 2) คำนึงถึงบริบทที่เป็นจริง (reality-based) 3) เป็นสหวิทยาการ (interdisciplinary) 4) ยึดความร่วมมือ (collaboration) 5) ยึดโครงงานเป็นฐาน (project based learning) 6) ใช้การแก้ปัญหาเป็นเครื่องมือสอน (uses problem solving as a teaching tool) 7) ประเมินโปร่งใส (transparency) และ 8) พัฒนาทักษะการคิด (think skills) มุ่งให้นักเรียนสร้างสรรค์ความรู้ (create knowledge) จากกระบวนการได้รับความรู้ (knowledge acquisition) การลงลึกในความรู้ (knowledge deepening) และการสร้างสรรค์ความรู้ (knowledge creation) เพราะนักเรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นชาวพื้นเมืองดิจิทัล (digital natives) คือ มีความร่วมมือ (Collaboration) กับยุคสารสนเทศ (information age) อันเนื่องจากความเติบโตก้าวหน้าของเครื่องมือ มีการสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social networking) เช่น Bebo, Myspace, Facebook, Twitter และอื่น ๆ ที่กระตุ้นให้เกิดโลกของชาวพื้นเมืองดิจิทัลและมนุษย์พันธุ์วาย (Y Generation) ดังนั้นการเตรียมนักเรียนในศตวรรษที่ 21 จึงจะต้องมีการเรียนการสอนให้พวกเขาสามารถใช้เครื่องมือเพื่อความร่วมมือออนไลน์ที่ต้องทำกันแบบออนไลน์เป็นทีมเหล่านั้นด้วย ซึ่งความร่วมมือไม่จำกัดอยู่แต่เพียงในชั้นเรียน แต่ทั้งครูและนักเรียนจะมีความร่วมมือไปทั่วโลกไม่จำกัดแต่ในชั่วโมงสอนหรือในวันที่มีการสอนเท่านั้น นักเรียนจะสามารถร่วมมือเรียนรู้ทำงานร่วมกันกับนักเรียนในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลกได้ รวมทั้งสามารถแสวงหาและทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ (experts) ได้ตามที่ต้องการ และนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ไม่ต้องการศึกษาสิ่งที่เป็นนามธรรม (abstract) แต่ต้องการศึกษาจากปัญหาในโลกที่เป็นจริง (real world problems) บนพื้นฐานความเข้าใจ และยังต้องการศึกษาเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องไปหาอีกเรื่องหนึ่งในลักษณะสหวิทยาการ (interdisciplinary) โดยครูจะต้องสร้างความร่วมมือระหว่างวิชาอื่น ๆ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่ยึดโครงงานเป็นฐาน (project based learning) นอกจากนี้ศาสตร์การสอนในศตวรรษที่ 21 ยังคงมีเรื่องการประเมินผล (assessment) ด้วย แต่ต้องเป็นการประเมินที่มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีความโปร่งใส (transparency) และความร่วมมือเป็นองค์ประกอบสำคัญ

กล่าวโดยสรุป การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) ส่งผลต่อระบบการศึกษาทั้งผู้เรียน ครู สถาบันการศึกษา รวมถึงผู้ปกครองและชุมชน และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกลายความปกติใหม่หรือ new normal ของทุกคน ทำให้ศาสตร์การสอนสำหรับครูต้องปรับเปลี่ยนตามไปด้วย โดยครูต้องสะท้อนถึงวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน มีการพัฒนาวิธีการและเทคนิครวมถึงการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ที่หลากหลาย สร้างเครือข่ายการเป็นครูร่วมกับการสอน มีการเรียนรู้แบบยืดหยุ่น มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ คือ รู้ลึก รู้กว้าง

รู้ไกล และมีทักษะในการใช้เครื่องมือเพื่อเข้าถึงแหล่งความรู้ที่มีคุณภาพจากทั่วโลกผ่านออนไลน์ได้โดยรูปแบบการเรียนรู้ที่ยึดโครงงานเป็นฐาน มีการประเมินผลที่มีเป้าหมาย มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีความร่วมมือและความโปร่งใส

บทบาทของครูวิถีใหม่ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล

เมื่อเทคโนโลยีก้าวล้ำเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาทั้งในระบบ แต่ความหมายและคุณค่าของครูก็ยังคงความสำคัญ และอาจสำคัญขึ้นในบทบาทที่ต้องปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับบทบาทของครูไว้ในการประชุมวิชาการรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหจักรี ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2563 ณ โรงแรมสยามเคมปินสกี กรุงเทพมหานคร ความตอนหนึ่งว่า “การเป็นครูนั่นไม่ง่าย การเป็นครูดีเด้นยิ่งไม่ง่าย เพราะการเป็นครูที่ยอดเยี่ยมต้องใช้ความทุ่มเท เสียสละ ซ้ำพเจ้าก็เป็นครู มีความตั้งใจอยากเป็นครูตั้งแต่เด็กและเป็นครูมา 30 ปีแล้ว จึงเข้าใจว่าการเป็นครูที่ดีเด้นมีความยากอย่างไร การเป็นครูต้องมีความรับผิดชอบหลายอย่าง เพราะนอกจากการศึกษาแล้วยังต้องเตรียมเด็กไปสู่อนาคต พวกเราในฐานะครูจะต้องใช้ความรู้ บ่มเพาะให้ความรักและเคารพกับเด็กของเรา เพื่อให้เขาเชื่อมั่นในตัวเองและเป็นคนที่ดีเท่าที่เขาจะเป็นได้ จากประสบการณ์ของข้าพเจ้าที่ได้ทำในเรื่องพัฒนาการศึกษามากว่า 40 ปี จึงเข้าใจบทบาทของครูที่มีความสำคัญมากต่อชีวิตของเด็ก ครูจึงมีบทบาทหลายอย่างโดยเฉพาะครูที่อยู่ในท้องถิ่นธุรกันดาร เช่น ครูเป็นทั้งพ่อ เป็นทั้งแม่ หมอ พยาบาล คนสวน ช่างไม้ ช่างไฟ แม้แต่ผู้ให้คำแนะนำกับชุมชน บางครั้งก็เป็นผู้ไกลเกลี่ยในชุมชน ...” (มูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหจักรี, 2563) และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้กล่าวถึงบทบาทของครูเนื่องในโอกาสวันครูครั้งที่ 65 พุทธศักราช 2564 วันที่ 16 มกราคม 2564 ว่า “ครู” เป็นบุคลากรสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนระบบการศึกษาของชาติ และมีบทบาทในการประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปัจจุบันครูยุคใหม่จึงต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงศาสตร์สาขาต่างๆ เป็นผู้ที่มีความรู้ครบถ้วน เป็นคนดี มีศีลธรรม และจริยธรรม พร้อมทั้งจะเติบโตเป็นพลเมืองดีของประเทศ รัฐบาลมีนโยบายในการเสริมสร้างและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีมาตรฐานวิชาชีพในระดับสากล ตลอดจนนำเทคโนโลยีซึ่งมีความก้าวหน้าและนวัตกรรมมาปรับใช้ในการจัดการการศึกษา การพัฒนาบุคลากร และการจัดทำแผนการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าและมีศักยภาพสูง ดังนั้น อนาคตของชาติจึงอยู่ที่การศึกษา และการศึกษาที่มีคุณภาพย่อมเกิดจากครูที่มีคุณภาพด้วย โดยให้คำขวัญวันครูว่า “ครูวิถีใหม่ ใส่ใจดิจิทัล สร้างสรรค์คุณธรรมประจำชาติ” (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2564ข)

สังคมไทยในศตวรรษที่ 21 มีแนวคิดต้องการครูบทบาทใหม่ในการจัดการเรียนการสอน คือ ต้องการครูที่มีความสามารถในการนำผู้เรียนก้าวผ่านการเรียนรู้สาระวิชาชีพทั้งหลายสู่การสร้างผลิตภัณฑ์ โดยอาจนำผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้นนั้นมากินมาใช้ หรือจ่ายแจกแลกเปลี่ยน หรือเก็บไว้ หรืออาจจะขายเพื่อสร้างรายได้ หรือเป็นการนำองค์ความรู้ที่ได้จากสาระวิชามาสร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นเพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นและจินตนาการของผู้เรียน ดังนั้น บทบาทของครูจึงเปลี่ยนแปลงจากครูที่เคยมีบทบาทเพียงแนะนำสั่งสอนให้ความรู้ในสาระวิชา มาเป็นผู้แนะนำ สั่งสอน ออกแบบผลิตภัณฑ์ ควบคุมการผลิต ประสานงานหรือดำเนินการนำผลิตภัณฑ์ของผู้เรียนออกจ่ายแจกแลกเปลี่ยน เผยแพร่ แนะนำ หรือสู่ท้องตลาด กล่าวโดยรวมครูต้องเป็นนักสอน นักออกแบบ นักการตลาด นักจัดการ และนักวิจัย จึงจะสามารถมีบทบาทหน้าที่พึงประสงค์ตามลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างสมบูรณ์เป็นรูปธรรม (ไพฑูริย์ สินลารัตน์ และคณะ, 2560: หน้า 75) และจากการศึกษาเกี่ยวกับผลก

ระทบของ AI ต่อการศึกษาในอนาคตเกี่ยวกับบทบาทของครู (UNESCO, 2019) พบว่า ครูยังคงมีบทบาทสำคัญ เป็นแนวหน้าด้านการศึกษาต่อไป AI คงไม่สามารถแทนที่ครูได้ โดยเฉพาะบทบาทการสร้างสรรคกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาสังคมและอารมณของผู้เรียนและครูจะเป็นผู้ตัดสินใจใช้เครื่องมือที่เป็น AI ในการจัดการเรียนการสอนว่าควรใช้เมื่อใด อย่างไร นอกจากนี้ Microsoft ร่วมกับ McKinsey ได้ทำการวิจัยในหัวข้อ “ทำอย่างไร เราจึงจะสามารถเตรียมห้องเรียนปี 2530 เพื่อพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของงานและชีวิต” (Microsoft, 2018) ผลวิจัยโดยสรุปพบว่า ความต้องการสำหรับห้องเรียนปี 2530 ได้แก่ การเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาทักษะเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ การคิดและปฏิบัติใหม่ การพัฒนาทั้งในด้านทักษะทางปัญญาในเชิงลึก เช่น ความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา และทักษะทางด้านอารมณและสังคม

กล่าวโดยสรุป บทบาทหน้าที่ของครูวิธใหม่นอกจากการศึกษาแล้ว ครูยังคงต้องอุทิศตนให้กับนักเรียนตามแนวทางเดิมดังที่เคยปฏิบัติมา แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องสอนนักเรียนให้เดินทางเข้าสู่โลกแห่งศตวรรษที่ 21 จากที่ครูเคยเป็นผู้แนะนำสั่งสอนต้องปรับเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้อำนวยการในการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงศาสตร์สาขาต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกระดับการศึกษาให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย โดยให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี เข้าใจถึงวิธีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สามารถประยุกต์วิธีการจัดการเรียนการสอนโดยการใช้สื่อที่ทันสมัยผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้อยู่ด้วยดิจิทัล สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางผ่านระบบออนไลน์ และครูวิธใหม่จึงต้องเป็นทั้งนักสอน นักออกแบบ นักการตลาด นักจัดการ และนักวิจัย โดยเฉพาะบทบาทการสร้างสรรคกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาสังคมและอารมณของผู้เรียน

ครูวิธใหม่กับการจัดการเรียนการสอนรูปแบบดิจิทัลออนไลน์

ปัจจุบันเทคโนโลยีได้บูรณาการเข้าสู่ระบบการศึกษา ทำให้รูปแบบการเรียนรู้และช่องทางใหม่ๆ ได้ถูกพัฒนาขึ้นอย่างมากมาย มีการแชร์ข้อมูลองค์ความรู้ สามารถสร้าง รายได้จากการนำข้อมูลองค์ความรู้ของตนเอง มาสร้างคอร์สการเรียนรู้ออนไลน์และออฟไลน์ในรูปแบบเฉพาะด้าน เพื่อให้คนได้เข้าศึกษาค้นคว้าตามเนื้อหาที่ตนสนใจในช่องทางต่างๆ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (YouTube) Google+ Instagram และ Podcast เป็นต้น

การจัดการเรียนการสอนรูปแบบดิจิทัลออนไลน์เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีการออกแบบการเรียนการสอนไว้อย่างเป็นระบบ มีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนไว้อย่างชัดเจน จัดการเรียนการสอนตามหลักทฤษฎีทางการศึกษา หลักการเรียนรู้ และจิตวิทยาการศึกษา การถ่ายทอดความรู้ การนำเสนอเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการถ่ายทอดกลยุทธ์ การสอนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือทั้งข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และผู้เรียน (กฤษณา สิกขมาน, 2554) ซึ่งองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนรูปแบบดิจิทัลออนไลน์มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ เนื้อหาและสื่อการเรียน ระบบนำส่งสารสนเทศและการสื่อสาร ระบบสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางการเรียน ระบบการวัดและประเมินผล ระบบสนับสนุนการเรียน ผู้สอนและผู้เรียน (ฐาปณีย์ ธรรมเมธา, 2557, หน้า 11-17) และการจัดการเรียนการสอนด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) แบบดั้งเดิมนั้นใช้ระบบการจัดการเรียนรู้

(Learning Management System: LMS) เป็นซอฟต์แวร์ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการการเรียนการสอนผ่านเว็บ เช่น โปรแกรม Moodle เป็นต้น ผู้สอนเป็นผู้สร้างบทเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาของตนเอง การประเมินจัดทำขึ้นเอง ซึ่งต่อมาได้มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เป็นออนไลน์มากขึ้น เช่น การใช้โปรแกรม Zoom หรือ Google Meet เป็นต้น รวมถึงการเรียนแบบผสมผสาน และปัจจุบันการเรียนการสอนแบบออนไลน์รูปแบบใหม่ที่มีชื่อเรียกว่า “รายวิชาออนไลน์แบบเปิดสู่มวลชน” (Massive Open Online Course, MOOCs) ได้รับความนิยมแพร่หลายอย่างรวดเร็วไปทั่วโลก (ปานใจ

ธารทัศนวงศ์ และศิริพร ศักดิ์บุญญารัตน์, 2564) การจัดการเรียนการสอนรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ในวิถีใหม่ (online digital in the new normal) ปฏิสัมพันธ์ของครูและนักเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการเรียนรู้ของนักเรียน ครูต้องทำงานอย่างหนักเพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมและเรียนรู้ที่บ้านหรือทุกๆ ที่มากพอเท่ากับเรียนในห้องเรียน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2564ก, หน้า 67-69) การจัดการเรียนการสอนรูปแบบดิจิทัลออนไลน์มีการกำหนดวันเวลาที่ชัดเจน ครูและนักเรียนใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ (digital learning platform) หรือนำเทคโนโลยีการเรียนรู้ที่หลากหลายมาใช้ อาทิ Google Classroom, MS Teams และ Zoom แต่กว่าครูจะทำการสอนรูปแบบดิจิทัลออนไลน์ได้สามารถฉายภาพเบื้องหลังของการเป็นครูดิจิทัลให้เห็นเสมือนจริง (behind the scenes - digital teacher) ได้ 8 ประการ คือ การคิดใหม่ (re-thinking) การประชุม (meetings) การฝึกอบรม (training) การสร้าง (creating) การเตรียม (preparing) กำลังอัปโหลด (uploading) การเรียนการสอน (teaching) และบุคลิกภาพ (personality) เป็นต้น เครื่องมือของครูในศตวรรษที่ 21 (Nash, n.d. อ้างถึงในวิโรจน์ สารัตนะ, 2556) ประกอบด้วย Interactive, Whiteboard, Facebook, Twitter, Blogging, Skype, Prezi, Glogster และTitanPad

กล่าวโดยสรุปในการจัดการเรียนการสอนแบบดิจิทัลออนไลน์ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจทั้งหลักทฤษฎีทางการศึกษา หลักการเรียนรู้ จิตวิทยาการศึกษา การถ่ายทอดความรู้ การนำเสนอเนื้อหา การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน และการถ่ายทอดกลยุทธ์ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ เนื้อหาและสื่อการเรียน ระบบนำส่งสารสนเทศและการสื่อสาร ระบบสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางการเรียน ระบบการวัดและประเมินผล ระบบสนับสนุนการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียน โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลออนไลน์เป็นเครื่องมือ เช่น โปรแกรมซูม (Zoom) ภูเก็ต (Google Meet) ภูเก็ต พลัส (Google+) เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (YouTube) อินสตาแกรม (Instagram) พ็อดคาสต์ (Podcast) ทวิตเตอร์ (Twitter) บล็อกกิ้ง (Blogging) สไกป์ (Skype) เพรซี (Prezi) กล็อกสเตอร์ (Glogster) ไททันแพด (Titan Pad) และรายวิชาออนไลน์แบบเปิดสู่มวลชน (Massive Open Online Course: MOOC) เป็นต้น

ครูวิถีใหม่กับการฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล

จากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลในช่วงต่างๆ หรือเรียกว่า คลื่นดิจิทัล ตั้งแต่เริ่มแรกเป็นคลื่นลูกที่ 1 ยุคเริ่มต้นของอินเทอร์เน็ต (Internet) คลื่นลูกที่ 2 ยุคของการใช้อุปกรณ์ที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ตลอดเวลาเป็นระบบอินเทอร์เน็ตเคลื่อนที่ (Mobile internet) คลื่นลูกที่ 3 เป็นยุคที่อุปกรณ์ต่างๆ ที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ (Internet of things: IoT) และคลื่นลูกที่ 4 เป็นยุคที่ทำให้เครื่องจักร (Machine Learning)

สามารถรวบรวมข้อมูลที่เป็นข้อความและรูปภาพจากอินเทอร์เน็ต รวมถึงข้อมูลจากตัวรับสัญญาณมาประมวลผลเพื่อช่วยในการตัดสินใจ รวมถึงการสร้างความรู้จากการเรียนรู้โดยเครื่องจักร โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่ เช่น การให้บริการบนคลาวด์ อุปกรณ์ต่างๆ (Mobile Application) ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) หรือปัญญาประดิษฐ์ (AI) จะถูกฝังอยู่ในผลิตภัณฑ์ การให้บริการและโมเดลทางธุรกิจเป็นการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน สร้างความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับลูกค้าและเพิ่มประสิทธิภาพ

ปัจจุบันผู้คนในยุควิถีใหม่จะต้องมีการแสดงออกทางสังคม การอยู่ร่วมกันในโลกไซเบอร์ การเรียนรู้ที่ใช้เครื่องมือสมัยใหม่ การทำงาน ตลอดจนการดำเนินชีวิตวิถีใหม่จะหลอมรวมกับเทคโนโลยีอย่างเป็นเนื้อเดียวกัน มีอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนในไซเบอร์ มีการปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพ วิธีการสื่อสาร ทักษะวิถีคิด ที่มีเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเกี่ยวข้อง (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2564ก, หน้า 60-66) สังคมยุคดิจิทัลกับสื่อใหม่ มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการดำรงชีวิตพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็กยุคดิจิทัล นวัตกรรมที่มีความหลากหลาย มีคุณสมบัติทั้งในเชิงเทคนิคในเชิงสังคม และมีคุณสมบัติที่ช่วยส่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนสะดวก ง่าย รวดเร็ว เนื่องจากเป็นรูปแบบการสื่อสารการสอนสองทาง (Two-way Communication) มีความสามารถเคลื่อนที่ได้สูง (Mobility) ทำให้สะดวกต่อการพกพาไปในที่ต่างๆ (Compactable) สามารถดัดแปลงเปลี่ยนรูปได้ (Convertibility) สามารถเชื่อมต่อกันได้โดยง่าย (Connectivity) สามารถใช้ประโยชน์ได้ในทุกที่ (Ubiquity) มีความรวดเร็วในการสื่อสาร (Speed of Communication) มีลักษณะที่ไร้พรมแดน (Absence of Boundaries) และมีความเป็นดิจิทัล (Digitalization) สื่อใหม่ New Media มีความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ได้เพื่อส่งข้อมูลข่าวสารไปยังกลุ่มเป้าหมายทั้งเฉพาะบุคคลและเครือข่ายอื่นๆ และเป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงผู้เรียนในรูปแบบการเรียนการสอนแบบสมัยใหม่ช่วยสร้างความน่าสนใจให้กับบทเรียน สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนระหว่างกัน โดยการสื่อสารต้องอาศัยเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เมื่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการศึกษาและหลักสูตรการเรียนรู้ทางดิจิทัลได้รับการพัฒนาและปรับตัวไปมากขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของการใช้ชีวิตในโลกดิจิทัลต่อไปได้ดีขึ้น สิ่งที่ครูต้องเรียนรู้และคำนึงถึงอีกประการหนึ่งก็คือ ความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence Quotient) คือความสามารถทางสังคม อารมณ์ และการรับรู้ที่จะทำให้คนคนหนึ่งสามารถเผชิญกับความท้าทายของชีวิตดิจิทัล และสามารถปรับตัวให้เข้ากับชีวิตดิจิทัลได้ ความฉลาดทางดิจิทัลครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ ทศนคติและค่านิยม ที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในฐานะสมาชิกของโลกออนไลน์ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ทักษะการใช้สื่อและการเข้าสังคมในโลกออนไลน์ (มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน, 2563) เป็นผลจากการศึกษาและพัฒนาของ DQ institute ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกิดจากความร่วมมือกันของภาครัฐและเอกชนทั่วโลกประสานงานร่วมกับเว็ลด์อีโคโนมิกฟอรัม (World Economic Forum) และได้กล่าวถึงทักษะ 8 ด้านของความฉลาดทางดิจิทัล ในระดับพลเมืองดิจิทัล ซึ่งเป็นความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อในรูปแบบที่ปลอดภัยรับผิดชอบ และมีจริยธรรม ประกอบด้วย 1) ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง 2) ทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจรรย์ญาณที่ดี 3) ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ 4) ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว 5) ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ 6) ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้ใช้งาน

7) ทักษะในการรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ และ 8) ทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม

ดังรูป

รูปแสดง 8 ทักษะความฉลาดทางดิจิทัล

ที่มา: มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.) หนังสือความฉลาดทางดิจิทัล (2563, หน้า 5)

แนวทางการพัฒนาครูวิถีใหม่ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล

เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป ความต้องการทางการศึกษามีมากขึ้นความเจริญทางด้านวิทยาการต่างๆ จากต่างประเทศได้หลั่งไหลเข้ามามากมายทำให้การศึกษาขยายกว้างขวางออกไป โดยเฉพาะมิติของการสื่อสารไร้พรมแดน ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ไร้ขอบเขตไร้ช่วงเวลา ในขณะเดียวกันผู้คนที่ถูกกลืนด้วยข้อมูลที่ไร้ประโยชน์ ถูกมอมเมาชักจูงได้ง่าย หากมองมาที่ตัวเราแต่ละคน อาจจะเป็นทั้งผู้ได้รับผลกระทบจากภาวะคุกคาม หรือได้รับโอกาสดีๆ ไปพร้อมๆ กัน ด้วยเหตุนี้เองแผนการหรือแนวทางการพัฒนาประเทศที่สำคัญ ของทุกแห่งหนในโลก จึงพุ่งเป้ามาที่คนหรือพลเมืองที่มีคุณภาพทางสติปัญญาและมีสมรรถนะที่สูงกว่าเดิม ซึ่งจะช่วยให้ปัญหาทุกอย่าง และสร้างโลกให้น่าอยู่ยั่งยืนและแน่นอน (ประภาภัทร นิยม, 2558, หน้า 225) ซึ่งการศึกษาที่ดีควรให้ความสำคัญกับการสร้างหรือปรับเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้เรียนขึ้นมาใหม่เพื่อเพิ่มความหมายให้แก่ประสบการณ์และเพิ่มความสามารถของผู้เรียนที่จะกำหนดทิศทางของประสบการณ์ในอนาคต คือ การเรียนรู้จากการลงมือทำ (learning by doing) ครูต้องเป็นต้นแบบในทุกด้านครูจึงเป็นศูนย์กลาง (teacher centered) ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความรู้ ความสามารถ ศีลธรรมจรรยา เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ไปยังผู้เรียนอย่างครบถ้วน เมื่อมีการปรับการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ครูหรือผู้สอนที่เคยควบคุมกับการเรียนการสอนอย่างเจตนาจัดด้วยตัวเองคนเดียวโดยมีสมาธิอยู่กับชั้นเรียนมาตลอด ก็ต้องคอยพะว้าพะวังกับเทคโนโลยีที่สอน และครูที่สอนหนังสือในปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่อายุประมาณ 30 ปีขึ้นไป ซึ่งในทางเทคโนโลยีเราจะเรียกคนพวกนี้ว่า “ผู้อพยพสู่โลกดิจิทัล” (digital immigrant) หรือพวกที่เกิดก่อนยุคดิจิทัล หมายความว่า คนกลุ่มนี้ไม่ได้เกิดมาพร้อมกับวิธีคิดและทักษะแบบ

ดิจิทัลกล่าวคือ คนกลุ่มนี้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีความชำนาญระดับหนึ่ง เมื่อปรับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ จึงเกิด “ช่องว่างระหว่างดิจิทัล” (digital divide) ซึ่งหมายถึง ความไม่เท่าเทียมหรือความไม่เสมอภาคในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์ และการจัดการเรียนการสอนจะเป็นแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (student centered) ที่ครูหรือผู้สอนมีบทบาทเพียงแต่อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนอย่างเต็มที่ เนื้อหาวิชาจึงไม่ใช่สิ่งสำเร็จรูป นักเรียนทุกคนมีความแตกต่างกัน ครูจึงไม่ใช่ผู้วางตัวเป็นคนที่มีมากกว่าผู้เรียนแต่เป็นคนที่มีความคิดเปิดกว้างและพร้อมที่จะเรียนรู้ร่วมกัน (มิตชน, 2564)

การพัฒนาครูนั้นอาจมีปัจจัยหลายอย่างที่หลายกลุ่มหลายฝ่ายต้องรับผิดชอบร่วมกัน แต่สำหรับเยาวชนของชาติซึ่งเรียนรู้อยู่ในระดับต้นๆ นั้น ผู้รับผิดชอบสำคัญคือ ครู ดังนั้นครูคือกลุ่มบุคคลที่จะต้องพัฒนาควบคู่ไปด้วยกันและต้องพัฒนามากกว่าใคร ยิ่งสังคมยุคนี้เป็นยุคเปิด มีการเคลื่อนไหวทั้งวัฒนธรรม ข้อมูล ข่าวสาร และธุรกิจต่างๆ ข้ามชาติกันไปทั่วโลก “ครู” เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนเพราะเป็นผู้ปฏิบัติโดยตรง คุณภาพของนักเรียนขึ้นอยู่กับครูผู้สอนถ้าครูมีความรู้ความตั้งใจจริงมีอุดมการณ์ทุ่มเทให้กับงานการสอนรู้จักพัฒนาตนเอง พัฒนางานอย่างสม่ำเสมอจะทำให้คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนบรรลุเป้าหมายดังจะเห็นได้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยการพัฒนากำลังคนให้เหมาะสมตามช่วงวัย เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพการหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของคนแต่ละช่วงวัยตามความเหมาะสม ตลอดจนยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ดังที่มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561, หน้า 3) ได้กำหนดการพัฒนากำลังคนในศตวรรษที่ 21 โดยกำหนดคุณธรรม ทักษะ และความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน ได้แก่ คุณธรรม ทักษะการเรียนรู้และชีวิต ความรู้และความรอบรู้ และทักษะทางปัญญา ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาหรือคุณลักษณะของคนไทย 4.0 คือเป็นคนดี มีศีลธรรม ยึดค่านิยมของสังคมเป็นฐานในการพัฒนา พัฒนาตนให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะ 3 ด้าน คือ 1) ผู้เรียนรู้ (Learner Person) เป็นผู้มีความเพียร ใฝ่เรียนรู้ และมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อก้าวทันโลกยุคดิจิทัลและโลกอนาคตและมีสมรรถนะ (competency) ที่เกิดจากความรู้ ความรอบรู้ด้านต่างๆ มีสุนทรียะ รักและประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย มีทักษะชีวิต เพื่อสร้างงานหรือสัมมาชีพ บนพื้นฐานของความพอเพียง ความมั่นคงในชีวิตและคุณภาพชีวิตที่ดี ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม 2) ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovative Co-Creator) เป็นผู้มีความทักษะทางปัญญา ทักษะศตวรรษที่ 21 ความฉลาดดิจิทัล (Digital intelligence) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะข้ามวัฒนธรรม สมรรถนะการบูรณาการข้ามศาสตร์และมีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อร่วมสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีหรือสังคม เพิ่มโอกาสและมูลค่าให้กับตนเองและสังคม 3) พลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen) เป็นผู้มีความรักชาติรักท้องถิ่น รู้ถูกผิด มีจิตสำนึกเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก มีจิตอาสา มีอุดมการณ์และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชาติ บนหลักประชาธิปไตย ความยุติธรรม ความเท่าเทียม เสมอภาค เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน และการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและประชาคมโลกอย่างสันติ และจากปรากฏการณ์ทางสังคมที่เรียกว่า “ความปกติใหม่” หรือ New Normal การพัฒนาครูจึงไม่จำกัดอยู่ที่หน่วยงานในสังกัดจะต้อง

เป็นผู้ดำเนินการ หากแต่การสร้างโอกาสให้ครู เพื่อครูได้ฝึกฝนตนเองในวิธีการหลากหลาย และแนวทางการพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาวิชาชีพ

ในการพัฒนาทักษะของครูในยุควิถีใหม่จึงไม่ใช่เป็นเพียงการเรียนรู้ เฉพาะเรื่องที่เป็นพื้นฐานแบบเดิม แต่ต้องเน้นการพัฒนาทักษะดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาด ปลอดภัยและเหมาะสมอีกด้วย การศึกษาและหลักสูตรการเรียนรู้ทางดิจิทัลได้รับการพัฒนาและปรับตัวไปมาก เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงประโยชน์และโทษของเทคโนโลยีดิจิทัลที่จะทำให้การใช้ชีวิตในโลกดิจิทัลต่อไปได้ดีขึ้น โดยสิ่งที่ครูต้องตระหนักและให้ความสำคัญคือทักษะในการใช้สื่อและการเข้าถึงคอมพิวเตอร์ โดยทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลหรือ digital literacy ได้แก่ การใช้คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์มาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน หรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ โดยทักษะดังกล่าวครอบคลุมความสามารถใน 4 มิติ คือ การใช้ (use) เข้าใจ (understand) การสร้าง (create) เข้าถึง (access) เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความหลากหลายที่มีมากขึ้นในห้องเรียน ครูต้องสร้างความคุ้นเคยกับฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์หรือการเรียนรู้ที่จะหลอมรวมเทคโนโลยีใหม่เข้ากับแผนการสอนจึงเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนเพราะครูไม่มีเวลาทำความเข้าใจกับเทคโนโลยีและการเรียนรู้ที่จะใช้เครื่องมือเหล่านั้น จากผลสำรวจของแคสเปอร์สกีร่วมกับบริษัทโกลูนาในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม 2021 (Kaspersky, 2021) พบว่า เด็กจำนวนมากกว่าครึ่งในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (55%) ชอบการศึกษาแบบตัวต่อตัวมากกว่าการเรียนรู้ออนไลน์ทางไกลที่เกิดขึ้นเนื่องจากการระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งถึงจะเป็นสัดส่วนที่สูง แต่ก็ต่ำสุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่นๆ ทั่วโลก เด็กในลาตินอเมริกาชอบการศึกษาแบบดั้งเดิมมากที่สุด (75%) รองลงมาคือแอฟริกา (73%) และตะวันออกกลาง (58%) โดย เด็กส่วนใหญ่ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกไม่ชอบเรียนออนไลน์มีหลายสาเหตุ โดยเด็กจำนวน 74% ระบุว่าต้องใช้เวลามากเกินไป เด็ก 60% ระบุว่าเพราะปัญหาทางเทคนิคที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ซึ่งเด็กนักเรียน 57% เปิดเผยว่า การเข้าใจสื่อการเรียนรู้ทางไกลนั้นยากมากเมื่อเปรียบเทียบกับชั้นเรียนออฟไลน์ โดยเด็กจำนวนมากกว่าครึ่งยอมรับว่าคิดถึงการเรียนและพูดคุยกับเพื่อน ๆ ระหว่างชั้นเรียน อย่างไรก็ตาม พบว่ามีเด็กจำนวนเกือบครึ่ง (45%) ที่ชอบการเรียนรู้ทางไกลมากกว่า “แม้ว่าการเรียนแบบออฟไลน์จะเป็นรูปแบบการศึกษาในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด แต่การนำรูปแบบดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตที่ต่าง ๆ เข้ามาในกระบวนการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในปัจจุบัน” วิชาที่ยากที่สุดในการเรียนรู้ทางไกลสำหรับเด็กในเอเชียแปซิฟิก คือ คณิตศาสตร์ (48%) เคมี (28%) ฟิสิกส์ (25%) และชีววิทยา (25%) แนวโน้มนี้เกือบจะเหมือนกันในภูมิภาคอื่นๆ ทั่วโลก และครูก็ต้องฝึกทักษะการสอนใหม่ ๆ เพื่อการเรียนรู้ทางไกล โดยใช้เครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการเรียนออฟไลน์ จากการวิจัยพบว่าเมื่อครอบคลุมทั่วโลกเพียงหนึ่งในห้าเท่านั้นที่ระบุว่าหลักสูตรการเรียนรู้ของเด็กได้รับการปรับให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ได้อย่างสมบูรณ์

จึงอาจกล่าวได้ว่า ในยุควิถีใหม่ที่มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอน นั้นมีปัญหาและอุปสรรคในการใช้งานคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ทั้งในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน เนื่องจากเทคนิคและวิธีการใช้เครื่องมือแต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน ครูและนักเรียนจึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเครื่องมือที่นำมาใช้ และแนวทางที่จะช่วยให้ครู

มีความรู้ความเข้าใจในเทคนิคและวิธีการในการจัดการเรียนการสอนครูทั้งรูปแบบดิจิทัลออนไลน์และออฟไลน์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกันของครูและนักเรียน ครูจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งคุรุสภา (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2549, หน้า 65) ได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาไว้ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การศึกษาในระบบ เช่น การศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี หรือปริญญาโท หรือปริญญาเอก การอบรมหลักสูตรระยะสั้น ฯลฯ 2) การศึกษานอกระบบ เช่น การเข้าร่วมประชุม อบรม หรือสัมมนา การศึกษาดูงาน ฯลฯ และ 3) การศึกษาตามอัธยาศัย เช่น การศึกษาจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ศึกษาจากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเสวนาและพบปะสังสรรค์ การพัฒนาโดยองค์กรและหมู่คณะ เป็นต้น เพื่อให้มีสมรรถนะด้านดิจิทัลอย่างฉลาดใช้ รู้เท่าทัน มีวิจารณญาณ และใช้อย่างปลอดภัย สามารถเป็นต้นแบบแก่ผู้เรียนได้ มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง

สรุป

ในยุคสังคมยุคชีวิตวิถีใหม่กลายเป็นสังคมบริโภคนิยมอย่างชัดเจนมากขึ้นทั้งด้านการใช้ชีวิตประจำวันและด้านการศึกษา ในด้านการศึกษาเมื่อเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนแล้วจากที่ครูเคยเป็นผู้แนะนำสั่งสอนต้องปรับบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงศาสตร์สาขาต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกระดับการศึกษาให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย โดยให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี เข้าใจถึงวิธีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สามารถประยุกต์วิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อที่ทันสมัยผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ด้วยดิจิทัล สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางผ่านระบบออนไลน์ โดยครูวิถีใหม่ต้องเป็นทั้งนักสอน นักออกแบบ นักการตลาด นักจัดการ และนักวิจัย โดยเฉพาะบทบาทการสร้างสรรคกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาสังคมและอารมณของผู้เรียน และในการจัดการเรียนการสอนแบบดิจิทัลออนไลน์ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจทั้งหลักทฤษฎีทางการศึกษา หลักการเรียนรู้ จิตวิทยาการศึกษา การถ่ายทอดความรู้ การนำเสนอเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการถ่ายทอดกลยุทธ์ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ เนื้อหาและสื่อการเรียน ระบบนำส่งสารสนเทศและการสื่อสาร ระบบสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางการเรียน ระบบการวัดและประเมินผล ระบบสนับสนุนการเรียนรู้ของครูและนักเรียน และเทคโนโลยีดิจิทัลออนไลน์ที่นำเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือ เช่น โปรแกรมซูม (Zoom) ภูเก็ตมีท (Google Meet) ภูเก็ต พลัส (Google+) เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (YouTube) อินสตาแกรม (Instagram) พ็อดคาสต์ (Podcast) ทวิตเตอร์ (Twitter) รายวิชาออนไลน์แบบเปิดสู่มวลชน (Massive Open Online Course: MOOC) ฯลฯ และเพื่อให้ครูสามารถใช้เครื่องมือดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งแนวทางในการพัฒนาครูในยุคชีวิตวิถีใหม่ไม่จำกัดอยู่ที่หน่วยงานในสังกัดจะต้องเป็นผู้ดำเนินการ หากแต่เป็นการสร้างโอกาสให้ครูได้ฝึกฝนตนเองในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ครูมีความรู้ มีคุณภาพ สามารถสร้างสรรคนวัตกรรม และการเป็นพลเมืองดิจิทัล ซึ่งครูวิถีใหม่สามารถพัฒนาตนเองได้โดยการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับทักษะในการใช้ดิจิทัลอย่างชาญฉลาดและเท่าทันดิจิทัลที่เหมาะสมใน 8 ด้าน ดังนี้

1. ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (Digital Citizen Identity) อัตลักษณ์ คือลักษณะบุคคลไม่ว่าจะอยู่ในโลกไซเบอร์หรือโลกเสมือนจริง ในสังคมยุคสารสนเทศที่มีการแพร่หลายและนำเสนอข้อมูลได้อย่าง

ง่ายดาย มีเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยมากมาย มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ ทั้งเว็บไซต์ คลิป อีเมล เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ โลกออนไลน์ ฯลฯ โดยผู้ใช้จะสร้างอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของตนเองเพื่อดึงดูดให้มีผู้เข้ามาเยี่ยมชม ติดตาม กดไลค์ กดแชร์ข้อมูล และเรียกค้นหาข้อมูลเป็นจำนวนมากๆ ทั้งการซื้อขายออนไลน์ หรือการสร้างบัญชีผู้ใช้เพื่อนำมาขายสินค้าหรือซื้อสินค้าออนไลน์ การชำระเงินด้วยบัตรเครดิต และครูเป็นบุคคลหนึ่งที่เป็นพลเมืองดิจิทัลและเป็นผู้มีบทบาทในการจัดการเรียนสอน การสื่อสาร การสร้างนวัตกรรมต่างๆ ในโลกออนไลน์ เพราะข้อมูลดิจิทัลคืออัตลักษณ์ความเป็นตัวตนของครู โดยแนวทางในการสร้างอัตลักษณ์ที่ดีของครูคือการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองที่ดีในเชิงบวก มีวิจารณญาณในการรับส่งข้อมูลข่าวสาร รับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ปฏิบัติต่อผู้อื่นในสังคมออนไลน์ด้วยความเคารพ ไม่กลั่นแกล้งผู้อื่น มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นแต่ต้องรับผิดชอบต่อการทำ การดูแลตัวเองทั้งทางร่างกายและจิตใจให้ไกลจากโรคร้ายที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

2. ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) ในการรักษาข้อมูลส่วนตัว คือความสามารถในการป้องกันสิทธิความเป็นส่วนตัวทั้งของตนเองและผู้อื่น และมีความตระหนักในความเท่าเทียมกันทางดิจิทัล แนวทางในการรักษาข้อมูลส่วนตัวของครู คือ การไม่เปิดเผยข้อมูลของตนเองบนโลกออนไลน์มากเกินไป เช่น ชื่อ สกุล สถานที่ติดต่อ สถานที่ทำงาน หมายเลขโทรศัพท์ ไม่ส่งรูปภาพ รายละเอียดบัตรเครดิตหรือบัญชีธนาคารหรือข้อมูลอื่นๆ ไม่บอกรหัสผ่านให้แก่ใคร ไม่ตอบโต้อีเมลหรือแสดงความคิดเห็นในลักษณะก้าวร้าว เชิญชวน หยาดคาย ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการด้านความเป็นส่วนตัว ไม่ตั้งรหัสผ่านของบัญชีใช้งานที่ง่ายเกินไป สำรองข้อมูล (back up) ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ติดตั้งระบบตรวจสอบไวรัส (antivirus) บนเครื่องคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรือโทรศัพท์ เปลี่ยนพาสเวิร์ดเป็นประจำ ไม่ใช้เครือข่ายสาธารณะ (Wi-Fi) ในกรณีที่ต้องกรอกข้อมูลส่วนตัวหรือการลงทะเบียนออนไลน์ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการด้านความเป็นส่วนตัว ตลอดจนขั้นตอนการปฏิบัติต่างๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานอินเทอร์เน็ต และรู้เท่าทันภัยทางอินเทอร์เน็ต ให้เคารพในสิทธิของทุกคน รวมถึงมีวิจารณญาณในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลตนเองในสังคมดิจิทัล ต้องรู้ว่าข้อมูลใดควรเผยแพร่ ข้อมูลใดไม่ควรเผยแพร่ สามารถจัดการความเสี่ยงของข้อมูลของตนเองในสื่อสังคมดิจิทัลได้

3. ทักษะการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) มีวิจารณญาณที่ดี คือความสามารถของครูในการเข้าถึง ใช้สร้างสรรค์ ประเมิน สังเคราะห์ และสื่อสารข้อมูลสารสนเทศผ่านเครื่องมือดิจิทัลอย่างปลอดภัย เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต โปรแกรมและแอปพลิเคชันต่างๆ ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน แนวทางในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนได้อย่างเชี่ยวชาญและเป็นมืออาชีพ โดยครูต้องเป็นผู้มีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่จำเป็นต่อการเลือก จัดประเภท วิเคราะห์ ตีความ และเข้าใจข้อมูลข่าวสาร เป็นผู้มีความรู้และทักษะในสภาพแวดล้อมดิจิทัล เป็นผู้มีความรู้ดิจิทัลในการเป็นผู้ใช้ที่ดี เป็นผู้เข้าใจบริบทสภาพแวดล้อมสังคมดิจิทัลที่ดี เป็นผู้สร้างเนื้อหาทางดิจิทัลที่ดี และเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับข้อกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ อาทิกฎหมายธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กฎหมายกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ กฎหมายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กฎหมายระบบชำระเงิน กฎหมายข้อมูลข่าวสารของทางราชการ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า การออกแบบผลิตภัณฑ์ และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น

4. ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ (Cybersecurity Management) คือ ความสามารถในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น การถูกโจมตี ขู่ทำร้าย หรือใช้ถ้อยคำเหยียดหยามจากผู้ใช้ไม่ประสงค์ดี การคุกคามทางเพศแบบออนไลน์ การแอบอ้าง สมรอย การหลอกลวง ต้มตุ๋น โดยครุมีแนวทางในการรับมือ เช่น การบันทึกประวัติการใช้งานทางการเงินเพื่อป้องกันการโจรกรรมข้อมูล การเปลี่ยนเบอร์โทรศัพท์ อีเมล ที่อยู่ การไม่ส่งรูปหรือข้อมูลสำคัญลงบนอินเทอร์เน็ตถึงแม้ว่าจะเป็นการส่งแบบส่วนตัวก็ตาม การหลีกเลี่ยงการใช้เครือข่ายสาธารณะ (Wi-Fi) การไม่แชร์ทุกอย่างบนโลกออนไลน์เพราะอาจเป็นการแบ่งปันข้อมูลให้กับผู้ใช้ไม่ประสงค์ดีได้ การตรวจสอบประวัติการใช้งานอินเทอร์เน็ตอย่างสม่ำเสมอเพื่อป้องกันการติดตามและการคุกคามด้วยโฆษณาออนไลน์ที่ไม่เหมาะสม การใช้ระบบความปลอดภัยในทุกอุปกรณ์ที่เชื่อมต่อทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ มือถือ และแท็บเล็ต เพราะทุกการเชื่อมต่อมีภัยแฝงอยู่เสมอ ในกรณีที่สงสัยว่าข้อมูลถูกนำไปใช้หรือสูญหายควรรีบแจ้งความและแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทันที

5. ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) คือ ความสามารถในการรู้จักควบคุมตนเอง และรู้จักแบ่งเวลาในการใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางในการจัดสรรเวลาหน้าจอคือ รู้จักการสร้างสมดุลระหว่างการใช้เวลาหน้าจอและรู้จักจัดกิจกรรมที่ต้องทำในชีวิตประจำวันโดยไม่กระทบต่อสุขภาพตนเองและความสัมพันธ์กับคนรอบข้าง ไม่ใช้เวลาหน้าจอในห้องนอนหรือก่อนนอนเพราะอาจส่งผลกระทบกับการนอนหลับ ลดการพูดคุยผ่านสื่อโซเชียลลงบ้างโดยอาจใช้การพูดคุยทางโทรศัพท์แทนหรืออาจมีการนัดพบกันในบางครั้ง กำหนดระยะเวลาในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ หากต้องสืบค้นข้อมูลอาจพิจารณาใช้สื่ออื่นบ้างนอกจากออนไลน์ เช่น การค้นคว้าในห้องสมุด หรือสอบถามผู้เชี่ยวชาญ กรณีที่จำเป็นต้องใช้หน้าจอเป็นระยะเวลานานควรหยุดพักผ่อนคลายเป็นระยะและขยับร่างกายบ้างเพื่อไม่ให้เกิดความเหนื่อยล้าเพราะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มากเกินไปจนกลายเป็นเสพติดดิจิทัลจะก่อให้เกิดความเครียดส่งผลต่อสุขภาพจิตเป็นสาเหตุก่อให้เกิดความเจ็บป่วยทางกายอันจะนำไปสู่การสูญเสียทรัพย์สินเพื่อใช้ในการรักษาและเสียสุขภาพในระยะยาวจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์

6. ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (Digital Footprints) ทุกครั้งที่เข้าสู่โลกออนไลน์ไม่ว่าจะเป็นโซเชียลมีเดีย เว็บไซต์ หรือโปรแกรมสนทนา การลงทะเบียนเพื่อทำธุรกรรมต่างๆ และการใช้งานเครือข่ายสาธารณะ (Wi-Fi) ผู้ใช้มักทิ้งร่องรอยการเข้าใช้งานอยู่เสมอ และต้องเข้าใจธรรมชาติของการใช้ชีวิตในโลกออนไลน์รวมถึงผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้น แนวทางในการป้องกันตนเองของครูให้ปลอดภัยจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ คือ การไม่เผยแพร่เนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำรุนแรงลงบนพื้นที่สาธารณะ การจำกัดการเผยแพร่ข้อมูลส่วนตัวเพื่อป้องกันมิฉกฉวยสมรอย การหลีกเลี่ยงการโพสต์ทรัพย์สินที่มีค่ามีราคาบนพื้นที่สาธารณะเพราะอาจตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมทางออนไลน์ได้ การให้ความสำคัญและตระหนักอยู่เสมอว่าทุกการกระทำจะปรากฏร่องรอยในโลกออนไลน์ทั้งสิ้นอันจะเป็นผลให้เจ้าหน้าที่ทางกฎหมายเฝ้าติดตามและระบุตัวตนของผู้ทำกิจกรรมได้

7. ทักษะในการรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (Cyberbullying Management) คือการให้ร้ายต่อว่า ตำหนิ เหยียดสี เหยียดคาย หรือรังแกผู้อื่นของสื่อสังคมออนไลน์ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เพชบุ๊ก ทวิตเตอร์ ฯลฯ แนวทางในการรับมือของครูกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ คือ การประเมินการใช้งานโซเชียลมีเดียของ

ตนเองและปรับเวลาการใช้งานให้เหมาะสม การไม่ตอบสนองข้อความกลั่นแกล้ง การไม่เอาคืน และการเก็บหลักฐานเพื่อบังคับใช้ทางกฎหมายกับผู้กลั่นแกล้ง รวมทั้งรู้จักวิธีการรายงานความรุนแรงและการส่งข้อมูลความรุนแรงที่เกิดขึ้นในโซเชียลมีเดียเพื่อให้ฝ่ายกฎหมายดำเนินการ รู้จักวิธีการตัดช่องทาง เช่น วิธีการลบ วิธีการยกเลิก และวิธีการบล็อกทุกช่องทางเชื่อมต่อ

8. ทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่ทันสมัยรวมถึงอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วสูงขึ้นทำให้การแชท และการแชร์ข้อมูลทำได้ง่ายและรวดเร็ว ผู้คนจึงมักเปิดเผยเรื่องราวของตนเองตลอดเวลาทั้งการโพสต์ข้อความและความคิดเห็น การแชร์ภาพ หรือคลิปวิดีโอผ่านโซเชียลมีเดียต่างๆ ทำให้ความเป็นส่วนตัวจึงไม่เป็นส่วนตัวอีกต่อไปในสังคมออนไลน์ ในขณะที่ข้อมูลเหล่านั้นยังมีความสำคัญเสมอ หากมีผู้ไม่ประสงค์ดีคอยติดตามข้อมูลข่าวสารของบุคคลนั้นก็จะรับรู้พฤติกรรมการใช้ชีวิตได้ไม่ยากและอาจนำมาซึ่งอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน แนวทางในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีจริยธรรมของครู คือ การโพสต์ข้อความหรือแชร์สิ่งใดต้องคำนึงถึงความปลอดภัยไว้เป็นหลัก คำนึงถึงความถูกต้องแม่นยำโดยตระหนักอยู่เสมอว่าข้อมูลที่นำเสนอขึ้นเป็นข้อมูลที่มีการกลั่นกรองและตรวจสอบความถูกต้องแล้ว มีความแม่นยำ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยไม่กระทบกับผู้อื่น สามารถตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลได้โดยง่าย ไม่ลอกเลียนแบบ ปลอมแปลง ทำซ้ำหรือละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น ควรกำหนดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลและเก็บรักษาสิทธิของการเข้าถึงข้อมูลนั้นไว้กับตนเองอย่างปลอดภัย ไม่ควรลักลอบเข้าไปใช้ข้อมูลของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา ลิกขมาน. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการสื่อสารภาษาอังกฤษธุรกิจ โดยการใช้การสอนแบบ E-Learning. รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2563). กระบวนการเปลี่ยนอนาคต: วิเคราะห์ปฏิกิริยาคอวิค. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชส พับลิชชิง.
- ฐาปะนีย์ ธรรมาเมธา. (2557). อีเลิร์นนิ่ง: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหมิตรพรังตั้ง แอนด์พับลิชชิง จำกัด.
- ประภาภัทร นิยม. (2558). บรมราชกุมารีครุติ ศรีแผ่นดิน ปฏิรูปการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนอย่างยั่งยืน 123 ปี กระทรวงศึกษาธิการการพัฒนาคนเป็นคำตอบแรกและคำตอบสุดท้ายของการพัฒนาทั้งปวง. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิง จำกัด (มหาชน).
- ปานใจ ธารทัศน์วงศ์ และศิริพร ศักดิ์บุญรัตน์. (2564). แบบเรียนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน (MOOCs) เพื่อการศึกษาไทยหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารครูสภาวิทยารจารย์. 2(1). 17-21.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ. (2560). โรงเรียน 4.0: โรงเรียนผลิตภาพ. วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- มูลนิธิรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหจักรี. (2563). พระราชดำรัสกรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการประชุมวิชาการรางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหจักรี ครั้งที่ 3 วันที่ 22 ตุลาคม 2563 โรงแรมสยามเคมปินสกี. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิ.
- มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน (สสย) (2563). ความฉลาดทางดิจิทัล. พิมพ์ครั้งที่ 3. ปทุมธานี: บริษัทวอร์คออนไลน์ คลาวด์ จำกัด.
- มติชน (2564). การเรียนการสอนแบบออนไลน์: ประสิทธิภาพกับการศึกษาและเทคโนโลยี. สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2564 จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_445978.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา: กรณีศึกษาต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ทิพยวิสุตธี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2549). คู่มือการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2564ก). พลังครูไทยวิถีใหม่ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ออนป้า จำกัด.
- (2564ข). สารพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน.
- Kaspersky. (2021). The hardest Subjects to Learn Online for Kids in APAC. Retrieved August 6, 2021 from <https://www.itday.in.th/kaspersky-survey-reveals-55-of-APAC-children-prefer-to-go-to-school-than-online/>.
- Microsoft. (2018). The Class of 2030 and Life-ready Learning: The technology Imperative. Retrieved August 6, 2021 from <https://info.microsoft.com/ww-landing-McKinsey-Class-Of-2030-hitepaper.html>.
- UNESCO. (2019). Artificial Intelligence (AI) in Education: Challenges and Opportunities For Sustainable Development. Retrieved August 6, 2021 from <https://en.unesco.org/artificial-intelligence/education>.

